

הפואכר פרידענדיק - "רן ונח"
מאן: פרידענדיק

1

ההוא יהיה יהוה אחד ושמו אחד:

חזון 2

הקשר לפרשה:

בהפטרה מסופר אודות נבואת זכריה בענין המנוחה ונרותיה, והוא מעין פרשתנו המתחילה בענין העלאת הנרות במשכן.

לפני קורבן בכריב

ביום הכוה יסיה ב' אחד, טעם נגלות נקרא לא ונוקבא דודים וכו' דא"ל רע"י דא"ל לא מחפרשין וכו' למנין מחבריהם חבל לע"ל יסיה ב' ז"ל ושמו שכיב נוקבא יס"י ג"כ אחד פכ"פ עמו כמו א"ל נמלא טעם לא יסיה יס"ה טעם מורה על נחניח ו"ק אלא טעם יקרא יס"ה כי טעם שמו"ב נקרא יס"ה קי קראו ז"ל כי ז"ל יסיה תמיד בן י"ס טעם וכוונתה חסיה במדרגתה כראשונה :

בכריב 2

ב י רני ושמי בת ציון פי הנני בא ושכנתי בתוך נאם יהוה:

אלה בקבוצה 6

מקום שיפול העין עם יהוה ונרמו יהיר שהם אותיות (שלם) [השם] וראשית בתשבת הבראה היתה להיות במקום יהיר יהיר, והוא סוד יהירי אור. אכל יהירי אור, ובתבת יהירי שלש אותיות הראשונות הם יהיר, כי נגנו אור הגדול בפכה שצפה הקדוש ברוך הוא כו' (תנייה יב א). ואדם הראשון גרם נפילה מכת העין שאכל, והוא במקום שיפול העין עם יהוה. ונאברהם יהירי יהירי (בראשית יח. יח). כלומר, הוא קיים העולם בבחינת יהירי שהוא יהיר, וגם הבטח ורומנו על העתיד בבחינת יהירי. והוא יהוה עמד על העין. עמידה ולא נפילה במקום שיפול העין. ולעמיד יהירי. והנה הדרוש הזה אור, והארכתי בו בהקדמת תולדות אדם (אור ופח-רצא). והו ענין סעדה ורחמינות דאברהם אבינו, וענין שנחשבר אז ביצחק, ועם זה התבאר ענין העקרה. ובבחינת הנזכרת לעיל יצדק שם יהו המורקה שמקנה צא מורא לאפות, כי בן יהוה לעמיד. וכרעו ופלו, וישראל עשה חיל.

כב. ויש רמז גדול בקאן על שלמות העתיד כמה שאמר (שם יח. ט) יהוה עמד עליהם תחת העין. הנה כתיב (קהלת יא. ג) במקום שיפול העין עם יהוה. אכל בקאן יהוה עמד. כתיב (זכריה יח. ט) ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, רומז על השם שיהיה שלם ושלום בכל עת. פי יהוה מהשם אינם שלם, כדכתיב (שמות יח. טו) 'כי יד על כס יהוה, וככנול ויה חסר, ולעמיד ישלם ויהוה ויה לאותיות י"ה. ולא זו שיתקדשו, אלא אף זו שאותיות ו"ה יהיו ממש באותיות י"ה. כי כבר נתבאר, שאותיות י"ה הם יותר רחמים מאותיות ו"ה, ולעמיד יהיו אותיות ו"ה כמו י"ה. באופן שאותיות השם יהיו כאלו נכתב יהי"ה. והוא סוד ביום ההוא יהירי ה' אחד ושמו אחד. ועל זה בא הרמז בראשית הבראה יהירי אור ויהי אור (בראשית א. ג). הנה אותיות שם ידו"ד הם יהיר, כי ה"א כפולה, ועם היה' הוא ידו"ד. ואלו לא חטא אדם ויהיה הכל בשלמות, היה נכתב השם באותיות יהירי. אכל לא וינינו לזה, אף כשהיינו במעלות בבנין בית המקדש שהיה השם שלם היה בבחינת ידו"ד. והו

ברבן תי"פ 3

רני ושמי בת ציון פי הנני בא ושכנתי בתוך נאם ה': נראה לרמוז בס"ד, דיודע מה שכתב רבנו האר"י ז"ל [ספר הליקוטים דף פו ע"ב], ששם הוי"ה ברוך הוא יתעלה לעתיד בסוד "יהיה", שהוא יתעלה [להיות] יו"ד, כמו שנאמר [זכריה יד, ט]: "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". והנה ידוע, שהקדוש ברוך הוא ברא בחמש אצבעות ידי אדם י"ד פריקים, ופרק הכף הוא משלים ט"ו פריקים, ויש סוד בדבר [וזהו ח"ג דף רמה ע"א]. נמצא, הכף הוא פרק ט"ו. ושני כפיים יש באדם, ימין ושמאל, הרי הם ט"ו וט"ו כנגד עילוי השם אשר לעתיד הוא בסוד "יהיה", שמספרו ט"ו ט"ו כנגד שני כפיים ימין ושמאל. ובוה פירשתי בס"ד רמז הכתוב [איכה ג, מא]: "נשא לבבנו אל כפים, אל אל בשמים". כלומר, "נשא לבבנו" להביט ולהבין ב"כפים", שהם ט"ו ט"ו, ונדע ונבין כי הם רומזים "אל אל בשמים", מה שיהיה עילוי בשמו יתברך לעתיד.

מקבוצה 7

ואתה בן-אדם הנבא ותהי כף אל-כף ותכפל חרב שלישתה חרב חללים היא חרב חלל הגדול התדרת להם:

שש"ל 8

ה' ויצעק אל-יהוה ויזרהו יהוה עץ וישלח אל-הפנים וימתקו הפנים שם שם לו חק ומשפט ושם נפשו:

מס'כ סכ"פ 9

ונ"ל לתת טעם נכון ורמו לחבר האהל במשנה זאת ואח"כ המשניות להודי. ותחילה צריכין אנו לתת טעם נכון על האי מנהגא דמטפחין בידיים על המת, מה ענין ההכאות, דלכאורה אינן אלא ענייני שטות, דבשלמא העינה [מה שמענות] הוקינה הן לכבוד המת והוא נכון להגדיל ההספר והבכיה,

בכריב 4

והיה יהוה למלך על-כל-הארץ ביום

אבל הכאות הידים מאי עבדתיה. ונ"ל לסמוך ענין זה על הא דאיתא בקרא והיה ביום ההוא יכה ה' כף אל כף וגו'. ועל פי זה יסוד הפייט ביוצר בשבת אחר שבועות ח"ל, כף כפיו יספוק אל בשמח האום מאומות כו'. ואהאי קרא קאי. והפירוש הוא שלעתיד לבוא בהטיב הקב"ה ברצונו את ציון לרומם קרן ישראל מן האומות יכה הקב"ה כף אל כף. והוא דבר פלא והדבר הזה קשה להולמו, דמה צריך הקב"ה להכות כף על כף, הלא דבר הוא, ולכאורה אין לו שחר, ולא ניחא למימר הכא, דידוע דאין לכנות להקב"ה בשום אבר מהאברים הגופניים ח"ו כלל וכלל, כי אין לו דמות הגוף ואינו גוף, ואין לצייר אף במחשבה שום תמונה ח"ו, אף שענין הדמויות נדברו כמה פעמים במקראות לשבר את האוזן, מכל מקום ענין גדול כזה פעולה גופנית לספק כפיים זה לזה לא היה לו לכנות אם לא יש איזה רמו בדבר.

ונ"ל לתרץ על פי מה דהובא במקובלים [לקוטי תורה זכריה י"ד] דעתה בעולם הזה נכתב השם הוי"ה בוא"ו, ומספרו כ"ו, אבל לעתיד לבוא יהיה מספרו שלשים, שיוכתב יהי"ה, כדכתיב [זכריה י"ד ט'] והיה ביום ההוא יהי"ה ה' אחד [עין פסחים דף ג' ע"א], היינו ששם הרי"ה יוכתב אותיות יהי"ה, ואז יהיה אחדות הגמור. גם הובא במקובלים טעם הגלות המיתה והצער שבעולם הזה, הכל הוא מצד מיעוט הירח, שנרמז בשתי אותיות ו"ה מן השם, שאותיות י"ה רומזים על אור השמש, ואותיות ו"ה רומזות על אור הירח שהיא קטנה מן השמש לפי שנתמעטה אורה מאור החמה. והנה לעתיד לבוא כלע המות לנצח, ולא יהיה עוד שום צער, כי אם רנו ושמחה ליעקב [על פי ירמיה ל"א ו'], מטעם שיתוקן מיעוט הירח, ויהיה אורה שוה עם אור החמה, כדכתיב [ישעיה ל' כ"ו] והיה אור הלבנה כאור החמה, ויהיה ג"כ אור הלבנה אותיות י"ה מן השם כמו אור החמה, ולכן יגדל השם לעתיד להיות תיבת יהי"ה שני פעמים י"ה. גם הובא במקובלים על האי קרא ויורוהו ה' עץ [שמות ט"ו כ"ה], שהשם הוי"ה נקרא עץ בסוד ההכאה, כי כשתכה היו"ד על הה"א, פירוש תחשוב יו"ד פעמים ה', הרי חמשים, ואח"כ תכה למפרע הה"א על היו"ד, שתחשוב ה' פעמים יו"ד, ג"כ מספרו חמשים, בין הכל מספר מאה, ואח"כ תכה חצי אחרון של השם דהיינו שתכה הוא"ו על הה"א, היינו שתחשוב ה' פעמים ה', מספרו שלשים, ואח"כ תכה למפרע ה' פעמים ו', שהוא ג"כ שלשים, בין הכל ששים, ועם המאה של חצי השם הראשון הרי מאה וששים כמנין ע"ץ. ולכן נקרא השם הוי"ה בסוד ההכאה עץ חיים היא למחזיקים בה [משלי ג' י"ח], כי התורה נארגת על שם הרי"ה כו'. ולפי זה לעתיד לבוא שלא יהיה עוד שום מיתה וצער מצד מילוי הירח שיהיה שוה עם אור החמה ויתגדל שמו הגדול שיהיה שמו תיבת יהי"ה, אז יהיה המספר של חצי

השם האחרון בסוד ההכאה, כמו מספר חצי השם הראשון שהוא מאה, שיהיה ג"כ מאה, ובין הכל הוא מאתיים.

וזהו כוונת הקרא והיה ביום ההוא, היינו כשעתיד הקב"ה לשמח ישראל ולאכד את האומות כדברי הפייט הנ"ל בשמח אום מאומות שיונקים בגלות מצד מיעוט הירח, שזה הוא הטעם שעיר של ראש חורש שהובא במפרשים שיונקים האומות משם, ואז באכודם יהיה מילוי הירח אור הלבנה ואור החמה ישמשו בשוה, אז יכה הקב"ה כף על כף, כי כ"ף מספרו מאה, ובהתגדלות שמו בתיבת יהי"ה, שני פעמים י"ה, ושני פעמים ו"ה בסוד ההכאה הן מספר שני פעמים כ"ף. והיינו הכאות כף אל כף של הקב"ה שני פעמים י"ה שיגדל שמו כך לעתיד אשר מזה יהיה שמחתינו לעתיד. וזה נ"ל כוונה אמיתית וטעם פירוש הכאות כף אל כף גבי הקב"ה.

ועתה נ"ל דהוא הטעם דנשתרכב המנהג דסיפוק כפים על המת, דידוע דצריך לומר ולרמוז איזה דברי תחנומן על המת שלא יחיאש ממנו לגמרי לומר שכבר כלה והלך לו, כמו שאנו אומרים ג"כ אחר הלויית המת פסוק זה בלע המות לנצח וגו', וזהו ענין הנכון דאז בשעת העינוי והקינה שמעוננת ומקוננת על המת, לא ירמו שמתיאשים ממנו לגמרי לגדול הבכיות, כדכתיב [ירמיה כ"ב י'] בכו בכו להולך, לכן מכין ג"כ כף אל כף, לרמוז על הכאות כף אל כף לעתיד, דהיינו שהשם יתגדל ויוכתב יהי"ה, לפי שאור הלבנה ישמש בשוה עם אור החמה, שע"ז זה תכתול המיתה מן העולם ויחיו המתים, וזהו הרמז מהנבואה לשבר האוזן מהכאות כף אל כף של הקב"ה, והמקוננות רומזים ג"כ לזה. ומזה הטעם מסיים במשנה עצמה אבל לעתיד לבא כלע המות כו', דהתנא נתן טעם בעצמו על טפות כפים על המת, לומר דמטעם הכאות כפים יהיה כלע המות לנצח, והיינו הכאות כפים של הקב"ה בשיבר האוזן כדאמרין, שלזה רומזים גם הן, ומנהגם נכון הוא. גם נ"ל לומר דלהכא נקט לשון אכל, לומר דהוא דבר והיפוכו, דעתה בעולם הזה הכאות כף אל כף של בשר ודם על המת דוקא היינו לצער מיתה, אבל לעתיד לבא שיספוק הקב"ה כף אל כף, יהיה כלע המות לנצח, והוא דבר והיפוכו ממש, ושפיר שייך למיתני לשון אכל, כן נ"ל לפרש משנה זו.

מכאן נראה

כב ויאמר | יהוה אלהים הן האדם היה פאחד מפנו לךעת טוב ורע ועתה | פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם:

2 סוד

השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן צדיקים עצמן לא כל שכן

12

(ט) ותהי רוח יהוה רעה אל-שאול והוא בביתו יושב ותניתו בידו ורוד מנגן ביד:

13

יגמלני יהוה בצדקי, כבר ידני ישיב לי.

14

ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם. ובראשית ג, כב] יש להקשות על אומרו "פן ישלח ידו" [ד] הוא מיותר, דהוה ליה למימר 'ועתה פן יאכל מעץ החיים וחי לעולם'. ויובן בס"ד בהקדים מה שכתב בספר "וילקט יוסף" [מערכת א אות טו] משם הרב "תפארת הגרשוני" ז"ל [פרשת יתרו בפסוק 'ויקח יתרו את ציפורה'] שהביא משם הרב "עשרה מאמרות" ז"ל [מאמר צבאות ה' פרק יג], שאדם הראשון כשאכל מעץ הדעת טוב ורע, הזרועות שלו לא היו באותה עצה, דלא כתיבא 'לקיחה' באדם, אלא 'אכילה' בלבד ולא יותר, כי לא רצו הזרועות להתפשט, ולא הידים להפתח, והאצבעות ליגע באותו פרי. ולזה אמרו [חולין ה ע"ב]: אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידי צדיקים, "ידי" דייקא. וזהו הטעם שהכהנים כשמברכים את ישראל היו נושאים כפיהם, כי הם לא הם מסוגלים ומזומנין לברכה, כי הם לא חטאו כאמור שהידיים זכאים, ויבא זכאי.

עד כאן דבריו, עיין שם. והנה לפי זה אפשר לומר דדווקא באכילת עץ הדעת לא נתקלו הידים שלו, משום דאין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על-ידי צדיקים, "ידי" דייקא, אבל אחר שכבר חטא בעץ הדעת ויצא מכלל צדיק, השתא ליתיה להאי כללא, ואם היה חוטא פעם שנייה, יש לחוש שיבוא תקלה על הידים שלו גם כן. והנה, ידוע מה שכתב הרב "מגלה צפונות" ז"ל (ח"א דף ט"ז ע"ג) [פרשת בראשית על פסוק "ויאמר ה' אלהים. הן האדם" וכו'], דהקשו המפרשים ז"ל: למה לא צוהו שלא יאכל מעץ החיים, כאשר צוהו שלא יאכל מעץ הדעת? ותירץ הרב ז"ל, דבמדרש [עיין ברש"י ובתרגום בראשית ב, ט] איתא, שעץ החיים היה מלובש בתוך עץ הדעת. ואם כן כיון שהזהירו על עץ הדעת הנה עץ החיים בכלל הצווי, אלא כשאכל — אכל מעץ הדעת שהוא הלבוש מצד חוץ, ולא מעץ החיים שהוא הפנימיות, ולכן אחר שחטא אמר "פן ישלח ידו" לפנים, "ולקח" גם מעץ החיים, "ואכל וחי לעולם". עד כאן דבריו, עיין שם. ונמצא לפי זה, דגם באכילת עץ החיים יש איסור כמו עץ הדעת, דשניהם היו בכלל הצווי. ובזה אתי שפיר הפסוק בס"ד, "ועתה" שכבר חטא, והשתא ליתא להאי כללא דאין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידי צדיקים, השתא יש לחוש "פן ישלח ידו" דייקא. דבשלמא מקודם שעדיין לא חטא — נמלטה ידו מן האיסור, שלא קבלה להפתח, אבל עתה שחטא — השתא יש לחוש גם על ידו, וזה דבר קשה מאוד, דאז יהיו פגומים כל איבריו, ולא ישאר אצלו אבר טוב.

ובזה יובן בס"ד עוד [תהלים צ, יז]: "ויהי נועם ה' אלהינו עלינו, ומעשה ידינו כוננה עלינו", "ידינו" דייקא, שלא חטאו, ובזה אז "כוננה עלינו".

ובזה יובן בס"ד [שמואל-א יט, ט]: "ודוד מנגן ביד", כי דוד המלך עליו השלום הוא גלגול אדם הראשון, ובא לתקן הפגם שלו [שער הגלגולים הקדמה לו]. ולכן אמר "מנגן ביד", כי ידיו לא חטאו. ובזה יובן בס"ד [תהלים יח, כא]: "יגמלני ה' כצדקי כבור ידי ישיב לי", כי הידים לא חטאו.